

содержание университетского образования. Определены образовательные ориентиры немецкого университета. Очерчены цели реформ университетского образования в Германии.

Ключевые слова: университет, интернационализация, европейская культура, философия университета, немецкоязычные страны, университетское образование.

SUMMARY

B. God. German University as the subject of internationalization: retrospective analysis.

The article examined the evolution of becoming a German university as a subject of internationalization. We characterize the educational views of Wilhelm von Humboldt on the content of university education. Outlines the goals of reform of university education in Germany.

Key words: university, internationalization, European culture and philosophy of the university.

УДК 811.11(07)(438)+371.134

С. П. Деркач

Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

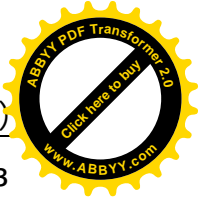
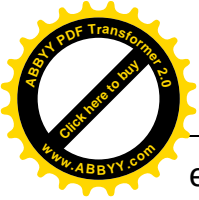
ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЛЬЩІ

Інтенсивний перехід вищої освіти Польщі до європейського спрямування зумовив реформування у сфері професійної підготовки вчителів англійської мови. На основі огляду польських джерел з'ясовано ключові слова, висвітлено особливості реформ професійної підготовки польських учителів англійської мови та узагальнено їх у вигляді таблиці.

Ключові слова: реформа, підготовка, професійна підготовка, вчитель англійської мови.

Постановка проблеми. На початку дев'яностих років минулого століття різноманітні зовнішні і внутрішні обставини призвели до того, що вчителям іноземних мов бракувало ефективної підготовки всупереч намаганням широкої когорти науковців та освітян, а також сучасним вимогам та європейським ринковим запитам. Унаслідок цього виникла потреба у реформуванні освіти в цілому та у реформуванні підготовки вчителів англійської мови зокрема.

У цьому контексті звертаємося до досвіду Республіки Польща, яка, як і Україна, орієнтується на освітньо-науковий простір Європи. Обидві держави з моменту входження у Болонський процес модернізують підготовку вчителя англійської мови згідно із задекларованими вимогами, але помітним явищем є те, що Польща активно і дієво впровадила зміни у структурі і змісті підготовки вчителів англійської мови, щоб відповідати

європейському виміру, натомість в Україні цей процес триває. Аналіз досвіду країни-члена Європейського Союзу підкаже нам, як уникнути небажаних помилок, та сприятиме впровадженню реформ у підготовці вчителя англійської мови.

Аналіз актуальних досліджень. У процесі дослідження особливостей реформування професійної підготовки вчителя англійської мови в Польщі актуальними стали праці таких науковців:

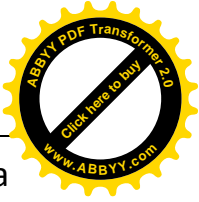
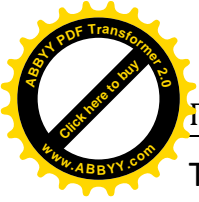
- щодо польських освітніх реформ – Ч. Банаха, Е. Бранської, Ч. Купішевича, Т. Левовицького, М. Шиманського, А. Яновського;
- щодо підготовки вчителів у період трансформацій – А. Вілкомірської, С. Дилака, З. Квечінського, Я. Морітза, В. Оконя, Р. Пахочінського, Й. Шемпрух;
- щодо реформування професійної підготовки вчителів англійської мови – Е. Віщійської, Ф. Груші, Е. Завадзької, Г. Коморовської, Г. Кв'ятковської та ін.

Мета статті – висвітлити особливості професійної підготовки вчителів англійської мови в період освітніх реформ.

Виклад основного матеріалу. У редакціях польських словників поняття «реформа» висвітлено досить розгорнуто. У педагогічному значенні цей термін функціонує як «зміна устрою, змісту й організації системи шкільництва або деяких її частин, спричинена перетвореннями суспільно-економічного життя країни і необхідністю пристосування до них» [9, 174].

У Словнику іншомовних слів (Słownik wyrazów obcych) реформа – «санкціонована радикальна зміна в певній сфері суспільного життя, мета якої – покращання існуючого стану речей, а також упровадження такої зміни» [11, 946]. Розмежовуючи споріднені терміни, А. Василюк вважає, що, на відміну від «змін», «реформа» пов'язана з узаконенням перетворювальних нововведень (легітимністю), що одночасно є чи не найважливішою ознакою та умовою проведення реформ на цивілізованому рівні [2, 11].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «підготовка» трактується як давати необхідний запас знань, передавати навички, досвід у процесі навчання, практичної діяльності, навчати, тренувати [3]. Тепер варто звернутися до тлумачення терміна «професійна підготовка» у «Новому словнику педагогіки праці» 1999 року

Т. Новацького, К. Корабйовської-Новацької та Б. Бараняк. Автори словника подають таку дефініцію поняття «професійна підготовка»:

- у широкому значенні – «підготовка до відповідної професії, що охоплює всі форми навчання для професійної майстерності»;
- у вузькому значенні – «сукупність цілеспрямованої організованої діяльності та навчальних процесів, що забезпечують підготовку до професії, професійної направленості» [8].

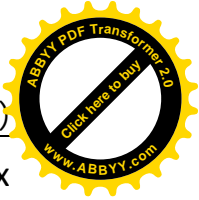
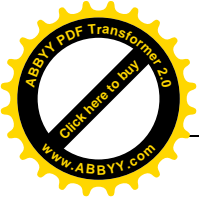
У нашій статті йдеться про професійну підготовку вчителя іноземної мови, яка, на думку А. Котушев'їча, передбачає набуття компетентності у сфері моральних, інтелектуальних, професійних, суспільних та психофізичних кваліфікацій [7, 34].

Початок змін суспільно-політичного, освітнього, економічного і культурного життя Польщі припадає на 1989 рік.

До 1989 року на філологічних факультетах випускниками були не більше ніж 600 чоловік на рік у всій країні, причому студенти, особливо з великих міст, не зазнавали труднощів у здобутті освітньої кваліфікації. Серед учителів іноземних мов у 1988–1989 рр. налічувалось 18 000 учителів російської мови, 1700 – учителів німецької мови та 1300 – учителів англійської мови. У процентному відношенні кількість учителів-мовників відображала таку картину: для російської мови – 76,5% учителів; для німецької мови – 10,9% учителів; для англійської мови – 8,7% учителів; для французької – 3,8% учителів [12].

До запровадження реформ навчальні плани і програми підготовки вчителів англійської мови у вищих навчальних закладах Польщі характеризували такі ознаки, як:

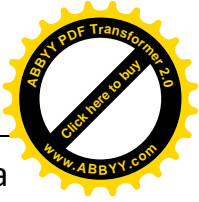
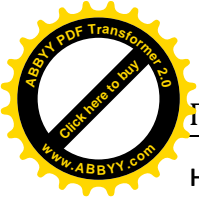
- перевага навчального змісту енциклопедичного характеру;
- віддання переваги методу подачі знань, що передусім активізувало функцію пам'яті, а менше – мислення;
- слабкі міжпредметні зв'язки, наприклад, між психологією і дидактикою, дидактикою і методиками викладання окремих дисциплін, методикою і педагогічними практиками;
- поширення застарілого змісту навчання, насиченого панівною ідеологією, який був догматичним і мало придатним для застосування у шкільній практиці;
- перевага теоретичних знань над практичними [6, 12].

До 1987 року питання, пов'язані з підготовкою вчителів іноземних мов в інститутах іноземної філології Польщі, координувала робоча група з питань вивчення західноєвропейських мов при Центрові підготовки вчителів у Кракові [12]. Усупереч активному функціонуванню цієї групи, недостатнє фінансове забезпечення з боку держави унеможливило організацію центром міжнародних конференцій, семінарів та інших наукових заходів заради модернізації підготовки вчителів англійської мови в Польщі. Специфіка спрямованості підготовки вчителів іноземних мов у польській педагогічній освіті до початку 90-х років визначалася загальною підпорядкованістю комуністичній ідеології (за якою освітньому розвитку бракувало широкого філософського аспекту), пріоритетам колективу над особистісними цінностями, а розв'язання навчальних проблем залишалися проміжними. У 1987 році згідно з наказом Міністерства національної освіти Польщі було призупинено діяльність робочої групи [12].

Отже, початок 90-х років ХХ століття позначився низкою суспільно-політичних, соціальних та освітніх змін у Республіці Польща. У результаті огляду літератури [2, 6, 7, 12] необхідно зауважити, що підставами для виникнення реформ у сфері професійної підготовки вчителів англійської мови у ВНЗ Польщі стали різноманітні чинники реформування.

Серед *політичних чинників* найголовнішими є необхідність демократизації всіх сфер суспільного життя, поштовхом до якої стала ситуація, пов'язана з владою коаліції політичних сил «Солідарності», невдоволення вивченням російської мови як обов'язкової. *Економічні чинники* були пов'язані з браком належного способу та міри фінансового забезпечення вищих навчальних закладів, брак підручників та різних засобів навчання; необхідністю пристосування професійної підготовки до змінних потреб ринку праці. *Соціальні чинники* характеризуються: значним зацікавленням наукою західноєвропейських мов широким кіл польського суспільства, стрімко зорієнтованого на європейські вимоги та рівні відповідно нагальною потребою в компетентних учителях англійської мови. До *освітніх чинників* відносяться незначна поширеність англійської мови відповідно низький рівень освіченості поляків у володінні іноземною мовою порівняно з країнами Західної Європи; застаріла доктрина підготовки вчителя англійської мови (навчальні плани і програми, організація і засоби навчально-виховного процесу), брак кадрів для

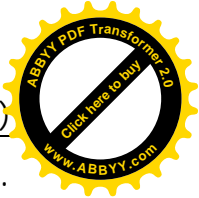
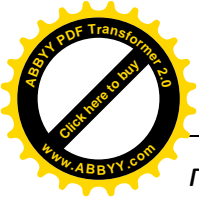
навчання англійської мови у сільських школах; ідеологічний та уніфікований зміст підготовки вчителів іноземних мов; звуженість професійного мислення вчителів іноземних мов; одноманітні напрями підготовки вчителів іноземних мов; невідповідність системи підготовки кадрів європейським стандартам.

Першим об'єктом реформ в освіті була вища школа, де реалізується професійна підготовка вчителя англійської мови. Новий польський законодавчий комплекс базувався на «трьох китах» реформування: автономії університетів та інших ВНЗ, яка дала їм можливості для самоврядування, незалежності від держави, значного розширення прав факультетів та відділів; гарантуванні особистих академічних свобод викладачів ВНЗ, підтвердженому законодавчо; децентралізації управління діяльністю ВНЗ у Польщі шляхом запровадження системи, яка передбачає вплив засобом фінансування і кадрової політики на засадах справедливої конкуренції [1].

Метою змін у підготовці вчителів англійської мови було оновлення підготовки кадрів згідно з європейським стандартом і його рівнем. Суспільними гарантіями того, що професійну підготовку вчителів англійської мови модернізовано, виступили:

- *концептуальні реформи* (змінено засади підготовки, тобто відповідність європейському виміру підготовки фахівців, запровадження компетентісного підходу (компетентісна модель презентує опис того, яким набором компетенцій повинен володіти випускник вищого навчального закладу, до виконання яких функцій він повинен бути підготовлений і який повинен бути ступінь його готовності до реалізації конкретних обов'язків [5]), що є однією з основних засад реформування підготовки вчителів англійської мови у змінних умовах ринку праці);
- *структурні перетворення* (створення мережі 3-річних педагогічних колегіумів іноземних мов для підготовки вчителя англійської мови до роботи в основній школі);
- *законодавчі реформи* (запровадження нового документа європейського виміру «Стандарти професійної підготовки вчителів іноземних мов») [2, 10, 12].

Важливим документом, що засвідчив реальну, а не декларовану реформу професійної підготовки вчителів англійської мови, є «*Стандарти*

підготовки вчителів іноземних мов», які ввійшли в дію у 2004 році [10].

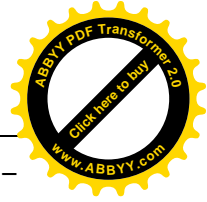
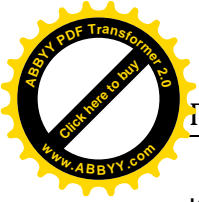
Основними принципами, на яких базуються стандарти, є:

- *загальний принцип* (підготовка майбутнього вчителя англійської мови з основного та додаткового предмета, оволодіння ключовими компетенціями до виконання професійних обов'язків та функцій);
- *змістовий принцип* (реалізація предметної підготовки у вимірі мінімум 1620 годин, педагогічної підготовки – 360 годин, шкільної практики – 150 годин, заняття з інформаційних технологій – 30 годин, вивчення другої іноземної мови як факультативного предмета повинно становити 5% годин від загальної кількості).

Висновки. Отже, втілюючи реформи щодо змісту, структури, організації професійної підготовки вчителів англійської мови у ВНЗ Польщі, можна виділити два основні етапи реформування: перший етап (1989–1999 рр.) – структурна реформа, другий етап (1999–2006 рр.) – програмна реформа, які зорієнтовані були на зближення та узгодження щодо єдиних європейських вимог, а також на модернізацію та якісну підготовку майбутніх учителів-мовників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василюк А.В. Вища освіта Польщі: структура, управління, фінансування, підготовка кадрів / А.В. Василюк // Освіта і управління. – 1998. – № 2. – С.154–162.
2. Василюк А. В. Реформи шкільної освіти в Польщі: історія і сучасність : [монографія] / А. В. Василюк. – Ніжин, 2007. – 340 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К. : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. – С. 1277.
4. Вища освіта України і Болонський процес / [Степко М. Ф., Болюбаш Я. Я., Шинкарук В. Д. та ін.] ; за ред. В. Г. Кременя. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
5. Glossary on the Bologna Process. – Bonn, 2006. – S. 59.
6. Komorowska H. Kształcenie nauczycieli języków obcych w Polsce – osiągnięcia i trudności / H. Komorowska. – Białystok, 1999. – S. 81.
7. Kotusiewicz A. Nauczyciele i uczniowie w sytuacjach szkolnych / A. Kotusiewicz. – Białystok : Trans Humana, 1995. – S. 34.
8. Nowacki T. W. Nowy słownik Pedagogiki pracy / T. W. Nowacki, Korabiowska-Nowacka K., Baraniak B. – WWSP TWP, Warszawa, 1999.
9. Okoń W. Słownik pedagogiczny / W. Okoń. – Warszawa, 1992. – S. 174.
10. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 czerwca 2006r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli w kolegiach nauczycielskich i nauczycielskich kolegiach języków obcych (Dz.U. 128 poz. 897) [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kuratorium.bialystok.pl/kuratorium2/DesktopDefault.aspx?tabindex=3&tabid=2235>
11. Słownik wyrazów obcych PWN / [red. E. Solod]. – Warszawa, 1995. – S. 946.

12. Zawadzka E. Nauczyciele języków obcych w dobie przemian / E. Zawadzka. – Kraków : Oficyna Wydawnicza «Impuls», 2004. – 343 s.

РЕЗЮМЕ

С. П. Деркач. Особенности реформ профессиональной подготовки учителей английского языка в Польше.

Интенсивный переход высшего образования Польши к европейскому направлению обусловил реформирование в сфере профессиональной подготовки учителей английского языка. На основе обзора польских источников выяснены ключевые слова, освещены особенности реформ профессиональной подготовки польских учителей английского языка и представлено их в виде таблицы.

Ключевые слова: реформа, подготовка, профессиональная подготовка, учитель английского языка.

SUMMARY

S. Derkach. Features of reform training teachers of english in Poland.

Intensive transition of Polish Higher Education to the European sector has led to the improvement in the vocational training of English teachers. Based on a review of Polish sources, key words have been explained. The peculiarities of reforms of the vocational training of English teachers in Poland have been described.

Key words: reform, training, vocational training, teacher of English.

УДК 372.46(410)«19»–«20»

Л. М. Заблоцька

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

ПРОЦЕС УВЕДЕННЯ ПРЕДМЕТУ «СУЧАСНІ ІНОЗЕМНІ МОВИ» В НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ПОЧАТКОВИХ ШКІЛ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

У статті аналізуються практичні аспекти впровадження предмету «Сучасні іноземні мови» в навчальний план початкових шкіл Великої Британії задля означення шляхів творчого використання британського досвіду у процесі формування мовної компетенції учнів у сучасних початкових школах України.

Ключові слова: сучасні іноземні мови, навчальний план, початкові школи, мовна компетенція.

Постановка проблеми. Мовна освіта учнів початкової школи становила і становить основу процесу формування особистості, що зумовлює її виокремлення серед провідних стратегічних напрямів розвитку освітньої галузі. Вивчення позитивного досвіду в цій царині насамперед високо розвинутих зарубіжних країн, серед яких чільне місце посідає Велика Британія, набуває особливої актуальності в умовах розбудови багатокультурної та багатомовної Європи. Порівняльний аналіз мовної підготовки учнів у початкових школах Великої Британії та України є ефективним інструментом вдосконалення вітчизняної